

Badania ankietowe w procesie tworzenia LPR

podstawowe założenia, najczęstsze problemy

Adam Stańczyk

Kujawsko-Pomorskie Biuro Planowania Przestrzennego i Regionalnego
we Włocławku - Oddział w Bydgoszczy

- Badanie ankietowe jest jednym z kilku możliwych sposobów konsultacji społecznych
- Konsultacje społeczne są **OBLIGATORYJNYM** elementem procesu tworzenia LPR. Powinny uwzględniać partnerów społecznych i gospodarczych. Do LPR należy dołączyć raport z konsultacji (wymagany). (*Źródło: Wytyczne dotyczące przygotowania LPR*)
- Badanie ankietowe wśród mieszkańców **NIE JEST OBLIGATORYJNE**, ale ze względu na swój charakter pozwala na uwzględnienie w procesie konsultacji także „zwykłych mieszkańców”. Osiągnięte wyniki mogą znacznie rozszerzyć zakres użytecznej dla autorów LPR wiedzy uzyskanej podczas konsultacji.

Cele konsultacji społecznych

- Rozpropagowanie informacji na temat prowadzonych prac (funkcja informacyjna)
- Uzyskanie opinii różnych środowisk na temat proponowanych rozwiązań (konkretna wiedza dla autorów opracowania)
- Umożliwienie mieszkańcom włączenia się do procesów planowania rozwoju społeczno-gospodarczego (partnerstwo społeczne, społeczeństwo obywatelskie)
- Budowa zaufania do władz lokalnych (korzyści polityczne dla samorządu – w relacjach „władza – społeczeństwo”)
- Uzyskanie efektu utożsamiania się z prowadzonymi pracami i spokoju dla realizacji zamierzeń (wartości merytoryczne vs krytyka polityczna) (korzyści polityczne dla samorządu – w relacjach „władza – opozycja”)

Najbardziej przydatne metody konsultacji społecznych

- Spotkania publiczne
- Wysłuchania publiczne
- Prośby o opinie kierowane do wybranych podmiotów
- **Badanie ankietowe**
- Konsultacje przez strony internetowe
- Grupy focusowe (niewielkie grupy specjalistów z danej dziedziny)
- inne

Dlaczego warto robić badania ankietowe wśród mieszkańców?

1. Funkcja informacyjna o prowadzonych pracach
2. Możliwość poznania opinii społeczeństwa
3. Możliwość zbadania stosunkowo szerokiego zakresu zagadnień
4. Szczególnie przydatne w małych miastach, ze względu na możliwość zbadania dużej części mieszkańców (np. w mieście 10-tysięcznym, 300 ankiet pozwala na dotarcie do 10% mieszkańców)
5. W małych miastach – relatywnie bardzo niski koszt

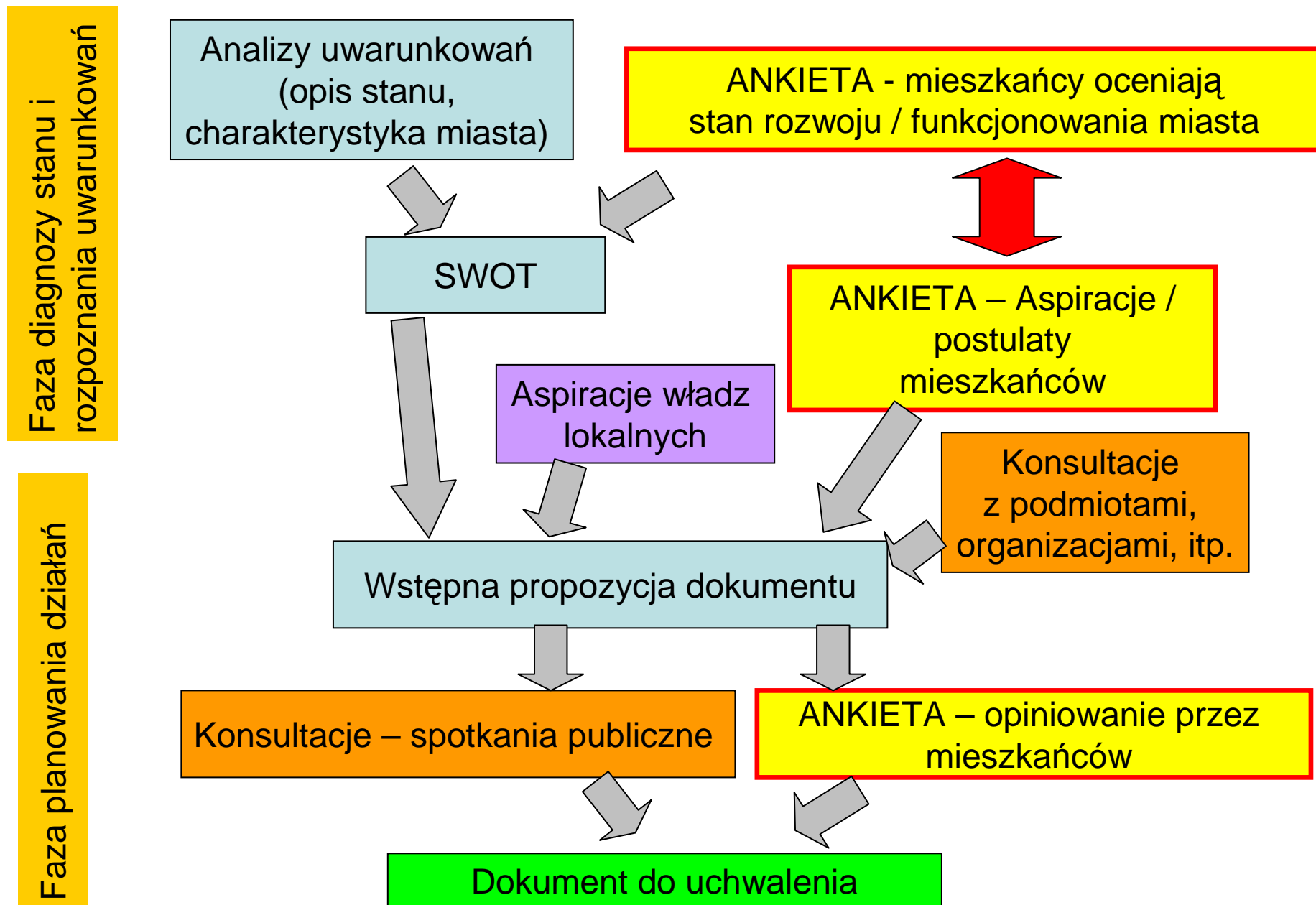
Najwygodniejsze kanały dotarcia z ankietą do mieszkańców

1. Bezpośredni kontakt z ankietowanym (dostarczane do domów)
2. Za pomocą szkół
3. Ankieta opublikowana w lokalnej prasie
4. Ankieta opublikowana na stronie internetowej
5. Ankieta do pobrania w instytucjach, sklepach, kościołach, środkach komunikacji, itp.

Zakres ankiet w zależności od etapu prac

1. Na etapie diagnozy ankietą ma na celu poznanie oceny stanu istniejącego – identyfikacja problemów, wartościowanie potrzeb i przestrzeni. Tu można także zapytać o postulaty dotyczące kierunków – ale stwarzając możliwość podania propozycji (pytania „wolne”).
2. Po opracowaniu wstępnej wersji kierunków i priorytetów rozwoju, za pomocą badania ankietowego sonduje się poparcie społeczne dla tych propozycji. W tym przypadku ankietą zawiera zamkniętą listę propozycji z prośbą o ustosunkowanie się do nich (brak „pytań wolnych” - wybór spośród zaproponowanej listy priorytetów działań, kierunków działań, itp.)

Teoretyczny model właściwie przeprowadzonych konsultacji społecznych

- Zespół oceniający merytorycznie projekty LPR zwraca uwagę na sposób przeprowadzenia badań ankietowych, w tym zwłaszcza w aspekcie ich reprezentatywności oraz przełożenia wyników na zapisy celów
- Przeprowadzenie badań ankietowych wpływa pozytywnie na ocenę
- Wyraźne uchybienia i niekonsekwencje w zakresie reprezentatywności i wykorzystania wyników badań, wpływają na obniżenie ogólnej oceny opracowania

Podstawowymi problemami w badaniach ankietowych, są:

1. Ich reprezentatywność wyrażona przez struktury ankietowanych
2. Ich reprezentatywność wyrażona przez odpowiednio liczną grupę sondażową

Reprezentatywność ankiet

1. Każda grupa społeczna cechuje się określoną specyfiką wyrażaną np. w zgłaszanych potrzebach – stąd konieczne jest uwzględnianie jej głosu proporcjonalnie do jej znaczenia
2. Brak reprezentatywności w ankietach stwarza wrażenie manipulowania lub wykluczania niektórych grup społecznych z prawa głosu i może bardzo niekorzystnie wpłynąć na atmosferę wokół projektu.

Abstrahując od sytuacji szczególnych (wymagających kierowania badania do ściśle określonej grupy docelowej) ankieta powinna spełniać ogólne warunki reprezentatywności - KRYTERIAMI REPREZENTATYWNOŚCI, są:

1. Reprezentatywność wg płci
2. Reprezentatywność wg wieku
3. Reprezentatywność wg poziomu wykształcenia
4. Reprezentatywność wg źródeł dochodów
5. Reprezentatywność terytorialna (szczególnie ważna w przypadku kierowania ankiet do rodzin)

W przypadku opracowań o charakterze „ogólnym” dotyczących kompleksowych programów rozwoju miasta/gminy (takich jak LPR, Strategie rozwoju lokalnego) szczególnie ważna jest **reprezentatywność terytorialna**, czyli zapewnienie mieszkańcom wszystkich części miasta możliwości proporcjonalnego wypowiedzenia się (kierowanie ankiet do poszczególnych części miasta w liczbie proporcjonalnej do liczby ludności)

Reprezentatywność „na wejściu” / „na wyjściu”
(być może konieczność badań uzupełniających, jeśli nie uzyskuje się satysfakcjonującej reprezentatywności)

Ankiety wypełniane przez rodziny uniemożliwiają analizy niektórych struktur (np. wieku, wykształcenia) ale umożliwiają wykorzystanie innych struktur (np. źródeł utrzymania, liczebności rodziny, itp.)

Z punktu widzenia realizacji zadań własnych gmin, poglądy wyrażane przez rodziny są bardzo cenne, ponieważ właśnie w kręgu rodziny podejmowane są decyzje na temat zapotrzebowania na określone zadania, tutaj też bilansują się dochody i wydatki.

- **W praktyce nie ma możliwości zapewnienia pełnej reprezentatywności na wszystkich płaszczyznach** i nie należy oczekiwać dążenia za wszelką cenę do jej osiągnięcia – w zależności od charakteru działań należy zwrócić uwagę na zapewnienie reprezentatywności istotnej dla danego zagadnienia, np.:
 - Programy miękkie związane z edukacją – struktura wykształcenia
 - Programy zdrowotne – struktura płci, struktura wieku
 - Programy związane z rozwojem infrastruktury społecznej – struktura wieku
 - Programy dotyczące funkcjonowania całego miasta – reprezentatywność terytorialna

Rzeczywiste problemy z LPR– przykład I

Problem: zbyt mała liczba zebranych ankiet

Liczba zebranych ankiet w stosunku do liczby mieszkańców w wieku ponad 15 lat:

Miasto A – 3,5%

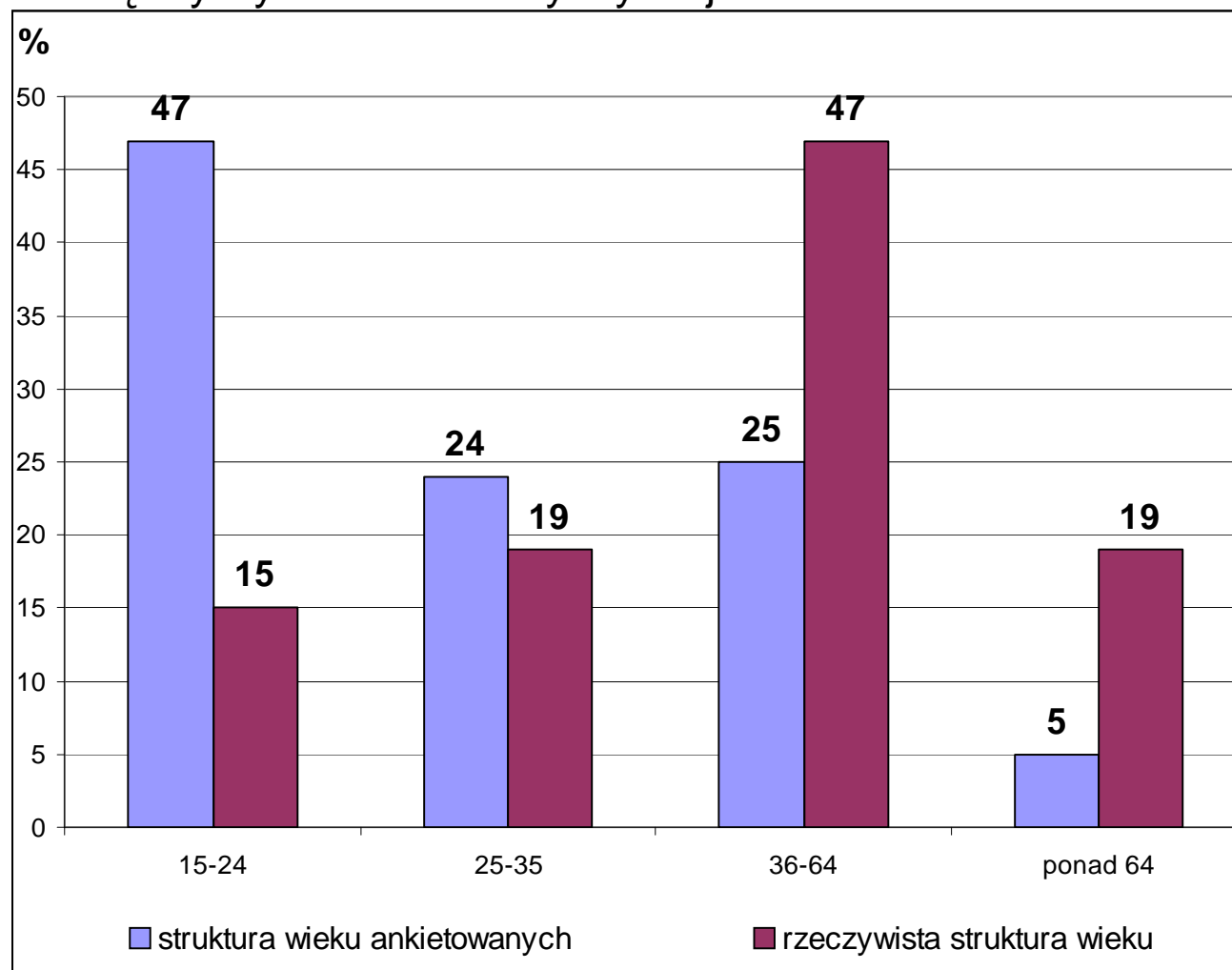
Miasto B – 0,5%

Rzeczywiste problemy z LPR– przykład II

Problem: zbyt duża rozbieżność pomiędzy rzeczywistą strukturą wieku, a strukturą ankietowanych

Skutek: jako priorytet wskazano budowę infrastruktury sportu i rekreacji

Prawdopodobna przyczyna – błędny wybór kanałów dystrybucji

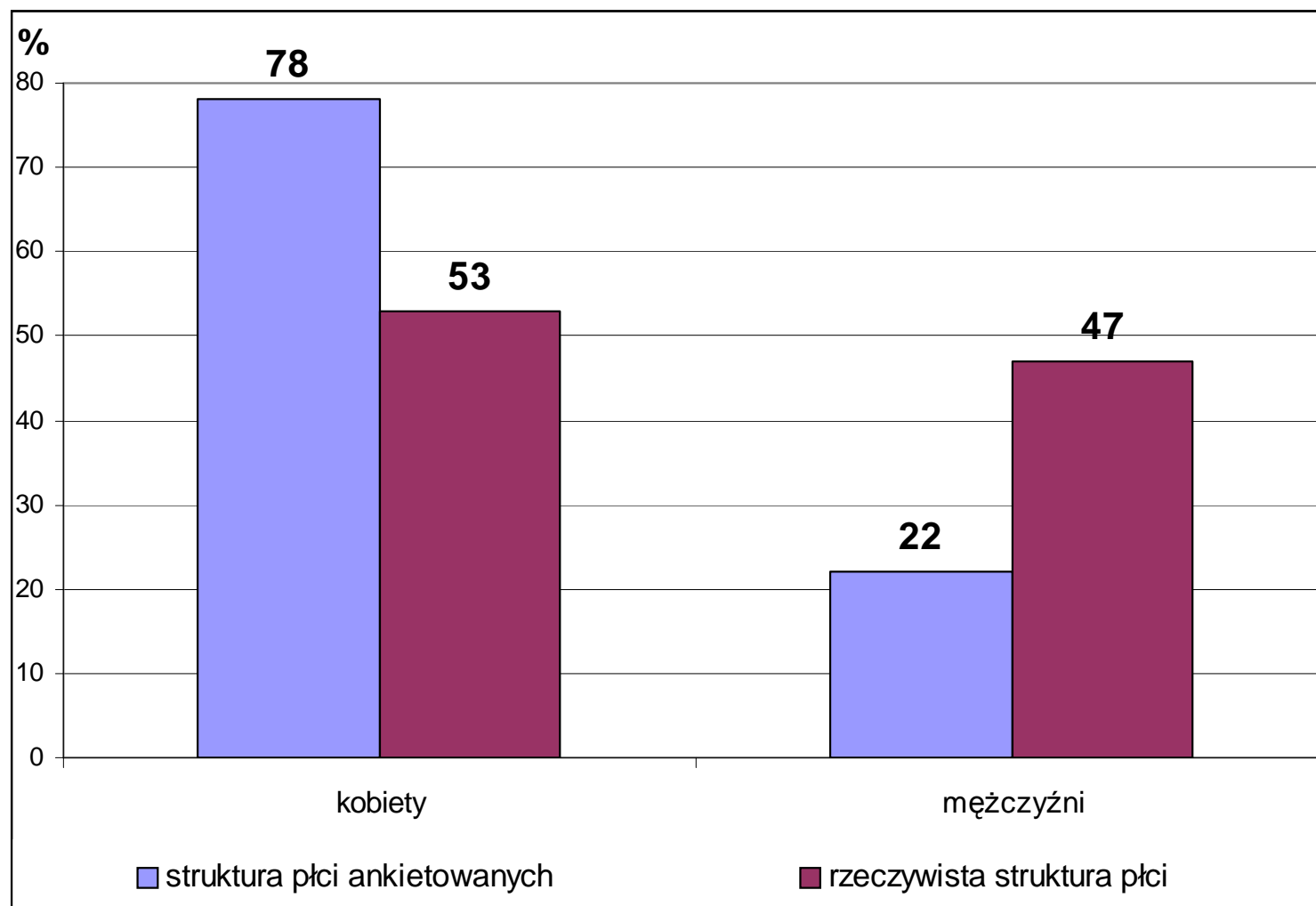

Rzeczywiste problemy z LPR– przykład III

Problem: losowy wybór próby zafałszował strukturę płci ankietowanych

Skutek: jako priorytet wskazano budowę placu zabaw dla dzieci, boiska i świetlicy

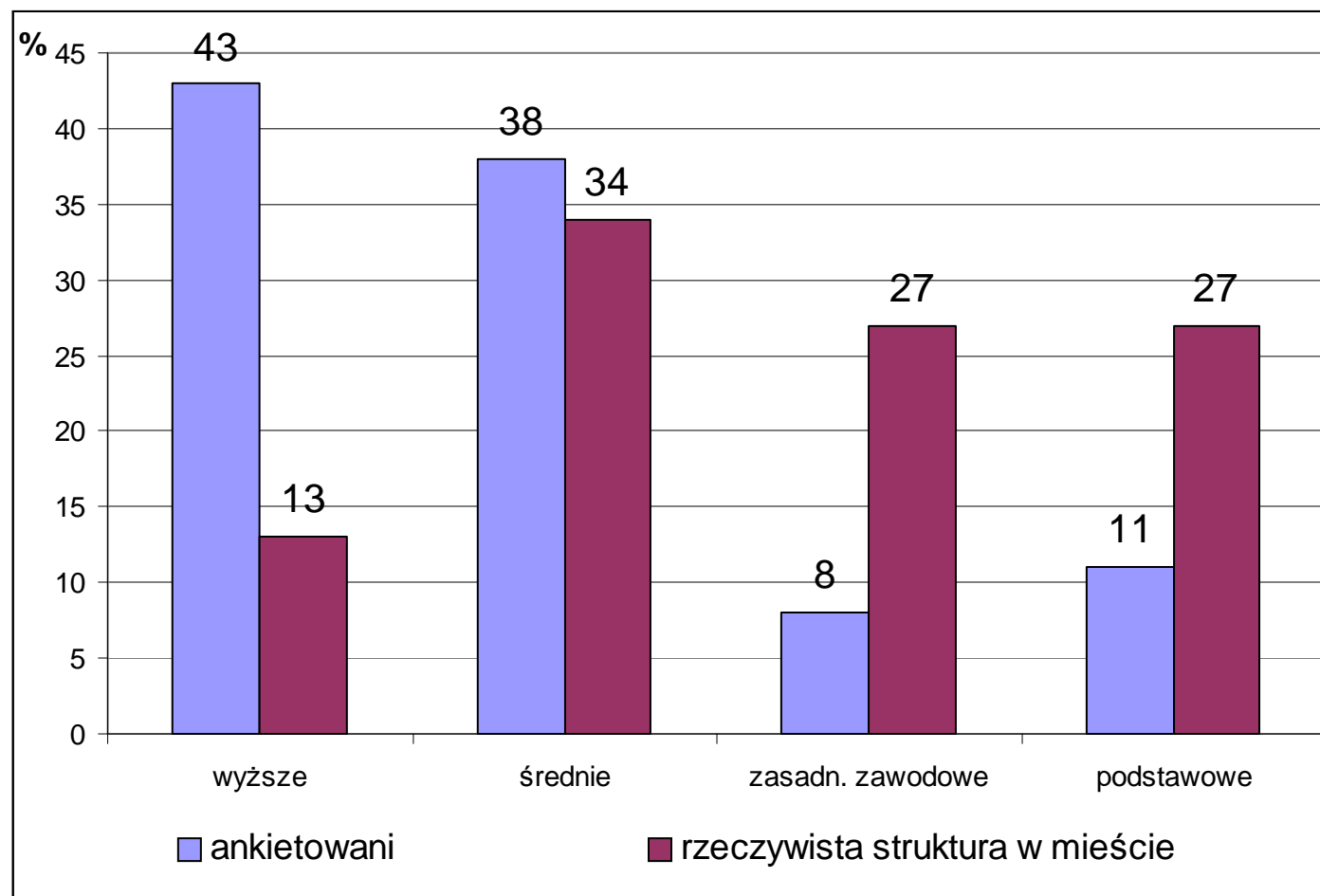
Prawdopodobna przyczyna – zły dobór próby

Rzeczywiste problemy z LPR– przykład IV

Problem: zbyt duża rozbieżność pomiędzy rzeczywistą strukturą wykształcenia, a strukturą ankietowanych) – nadreprezentatywność ludności z wyższym wykształceniem

Prawdopodobna przyczyna – ludzie wykształceni w większym stopniu angażują się w problemy rozwoju swojej miejscowości

Rzeczywiste problemy z LPR– przykład V

Problem: błędnie sformułowane pytania w ankiecie

Skutek: nieprzydatne wyniki ankiety

Przykład:

Pytanie – jakie **obszary** w mieście powinny być poddane rewitalizacji?

- a) Starówka
- b) Osiedle
- c) Drogi
- d) Rzeka

Termin „obszar” jest tu potraktowany zarówno w kontekście terytorialnym (część przestrzeni miasta) jak i w kontekście obszaru zagadnień (problem do rozwiązania)

Podsumowanie

W procesie sporządzania LPR badanie ankietowe przeprowadzane wśród mieszkańców jest potencjalnie źródłem bardzo cennych i pożytecznych informacji dla zespołu autorskiego oraz władz gminy

Podsumowanie

RZECZYWISTE PROBLEMY (na podstawie dotychczasowych LPR)

(w kontekście szeroko rozumianych konsultacji społecznych)

1. Proces konsultacji jest często zbyt uproszczony i nie dotyczy całego cyklu prac przy LPR, w tym zwłaszcza efektu końcowego.
2. Dokumentacja konsultacji w LPR jest zbyt słaba – zbyt ogólna co do zakresu, przebiegu, osiągniętych wniosków; nie określa płaszczyzn sporu podczas konsultacji; nie określa uczestników)
3. Badanie ankietowe nie może być jedynym elementem konsultacji.

(w kontekście badań ankietowych)

1. Brak reprezentatywności przeprowadzonych badań ankietowych przy jednocześnie przywiązywaniu dużej wagi do tych badań
2. Błędy na etapie założeń przeprowadzenia ankiety (sformułowanie pytań).
3. Planowanie celów LPR w oderwaniu od wyników badań ankietowych.

Dziękuję za uwagę !

Adam Stańczyk

Kujawsko-Pomorskie Biuro Planowania Przestrzennego i Regionalnego
we Włocławku

Oddział w Bydgoszczy

bydgoszcz@biuro-planowania.pl

052 3220802